

den Bortgaaendes Sted —; ja, naar man seer Kjøbere, som daglig købe, for at sælge, da er det jo vistnok paa Lide at faae denne Sag ordnet noget nærmere, nemlig saaledes, at man søger at forebygge, at man uden Videre bortfælger og lader Arvingerne gaae tomhændede fra Gaardene, efterat deres Familier have stiddet ved dem i mange Lider.

Det er navnlig dette Punkt, jeg vilde fremhæve, og jeg benytter Leiligheden til ligeoverfor den ærede Rigsdagsmand for Ribe Amts 2den Valgfreds (Hage) at udtale, at Fæstlovgivningen paa ingen Maade maa betragtes som andre Contracter; der maa sees hen til Aanden i Fæsteloven, som var den, at anseete Familier her i Landet paatog sig en Art Bærgemaal for dem, som ikke havde andre Forsvarere; men efterat dette Forhold er forandret, kan man derfor ikke kalde Fæstforholdet en slet og ret Contract, hvor den Ene er gaaet ind paa at betale en vis Sum Penge, og naar han ikke betaler den, saa er Forholdet derved brudt; det er Mere end en Contract, thi hele Sagen hviler paa et Belvillighedsforhold mellem Parterne, hvor der paa den ene Side skal vises en Omhyggelighed og Belvillie mod tildeels forsvarsløse Personer.

Naar det derhos er blevet fremhævet, hvilken Ret Godseierne have til Fæstegods, saa er det aldeles feilagtigt, hvad jeg troer den samme ærede Rigsdagsmand sagde, og ved samme Leilighed appellerede til Bondestandens Belvillie, at man ved Beregningen af en Fæstegaards Værdi burde gaae ud fra hvad en Eiendomsgaard er værd i Handel og Wandel — jeg troer ikke, at en eneste respectabel og ærlig Godseier nogenstunde vil fremkomme med en saadan Paastand (Hage: Det har jeg ikke sagt!). Der er fremhævet, at der til Grund for Beregningen skulde lægges, hvad Gaarden var værd i Handel og Wandel, uden Hensyn til, at Fæstebaandet hvilede paa den. Godseierens Ret kan simpelt hen beregnes til den Indtægt, han igjennem en Række af Aar har havt af Godset, og naar dertil lægges hvad Agerbrugets Fremadskriden og de stigende Kornpriser have forøget hans Indtægt med, og denne bliver sikret ham, saa at ogsaa han deeltager i de forandrede Con-

junctioner, naar Kornpriserne stige og falde, da kan han som Godseier ikke forlange mere. Han har derimod ikke Ret til uden Videre at benytte sig af saa at sige revolutionaire Lidsforhold og sælge bort ved Auction, fordi Staten et Dieblik har ladet Forholdet glide sig ud af Hænderne. Det er en usøffammet Forbring, som aldrig burde taales, (Latter) ja, det er i den Grad oprørende, at man paa en Maade sælger de personlige Rettigheder. Idet jeg omtaler dette, skal jeg imidlertid ikke glemme at omtale, hvad jeg er overbevist om, at der nemlig er mangfoldige Godseiere, som aldrig nære disse Tanker, men det er navnlig Speculanterne, som nære den Tanke og sælge, jeg havde nær sagt Personer; de bortfælge idetmindste nogle personlige Rettigheder, som Fæstegaardens Brugere have billigt Krav paa, og som Ingen bedre har paavist end den sidst afdøde Justitiarius i Høiesteret, navnlig hvorledes Conjunctionerne benyttes til at lade Arvingerne gaae tomhændede bort. Men, som sagt, jeg gjentager, at hvor Lehnbesiddere, og ikke blot Lehnbesidderne, men ogsaa andre Besiddere i en lang Arrække have eiet Hovedgaardene og staaet i godt Forhold til Fæstebønderne, der er i mange Tilfælde en Fæstelov mindre nødvendig. Jeg skulde være meget glad, hvis der var Noget, som kunde paavise, hvorledes der kunde gjøres en Forskiel i denne Henseende; men for den større, for den langt overveiende Deel af de mindre Fæstegods-Besiddere, er en Fæstelov fortiden aldeles nødvendig. Der er jo navnlig 3 Hovedgrupper af Fæstevæsen, nemlig: Lehnbesiddere, de opløste, forhen complete Sædegaarde og det Fæstegods, der eies af Staten, offentlige Stiftelser, samt beneficeret Gods. Den sidste Klasse af Fæstegods skulde man nu rigtignok have ventet var bleven beskyret paa en saadan Maade, og i en saadan Aand, at en Fæstelov der for Dieblicket ikke var nødvendig, men det er navnlig for den Klasse, jeg her har omtalt, — for denne Deel af Fæstegodsseiere, at en Fæstelov er aldeles nødvendig, og hvert Aar man opsætter Sagen, har Regjeringen, ved at lade Sagen glide sig ud af Hænderne, ikke tilstrækkeligt varetaget Fæsternes og deres Familiers Vel.